

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania S. S.

od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego MSWiA w Warszawie

o wysokość emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 4 grudnia 2024 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 22 marca 2022 r., sygn. akt III AUa 763/21,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Zbigniew Korzeniowski Dawid Miąsik Romualda Spyt

l.n

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 lipca 2017 r. Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie (organ rentowy), działając na podstawie art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Anty korupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r., poz. 708 t.j. ze zm., dalej ustawa zaopatrzeniowa) oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji z dnia 23 maja 2017 r. od dnia 1 października 2017r. ponownie ustalił wysokość emerytury policyjnej S. S. (odwołujący się lub ubezpieczony). Zgodnie z decyzją podstawę wymiaru świadczenie ubezpieczonego stanowiła kwota 6.849,05 złotych, a emerytura wynosiła 62,17% tej podstaw wymiaru, tj. 4.258,05 złotych. Ustalona wysokość emerytury wyższa od kwoty przeciętnej emerytury ogłaszanej przez Prezesa ZUS wobec tego została ograniczona do kwoty 2.069,02 złotych.

Drugą decyzją z dnia 10 lipca 2017 r., Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w oparciu o art. 22a w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustaw zaopatrzeniowej ponownie ustalił wysokość renty inwalidzkiej S. S. od dnia 1 października 2017 r. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, iż podstawę wymiaru świadczenia stanowi kwota 6.870,75 złotych, a renta inwalidzka ubezpieczonego z tytułu zaliczenia do III grupy stanowi 0,00% podstawy wymiaru i wynosi 0,00 złotych. Z uwagi na okoliczność, że ustalona w ten sposób wysokość renty była niższa od kwoty odpowiedniego świadczenia w najniższej wysokości, została podwyższona do kwoty 750,00 złotych.

Ubezpieczony złożył odwołania od powyższych decyzji, zaskarżając je w całości. Wyrokiem z dnia 8 lipca 2021 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił zaskarżone decyzje i ustalił S. S. wysokość emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej od dnia 1 października 2017 r. w wysokości obowiązującej do dnia 30 września 2017 r.

Sąd Okręgowy w Lublinie ustalił, że S. S. urodził się [...] 1960 r. Po ukończeniu studiów wyższych na Wydziale Ekonomicznym U. w L., z dniem 1 kwietnia 1985 r. został przyjęty do służby w Milicji Obywatelskiej i mianowany funkcjonariuszem na

okres służby przygotowawczej na stanowisko referenta wydziału paszportów WUSW w L.. Wydział paszportów miał kilka sekcji, w tym m.in. sekcję przyjmowania wniosków paszportowych i wydawania paszportów indywidualnych do krajów kapitalistycznych i krajów demokracji ludowej, sekcję realizacji, gdzie wypisywano blankiety paszportowe, sekcję obsługi paszportów służbowych, archiwum oraz sekcję obsługującą obcokrajowców. Po przyjęciu do służby ubezpieczony początkowo pracował przy przyjmowaniu wniosków o paszport i wydawaniu paszportów na wyjazdy indywidualne. Zadaniem odwołującego się było przyjęcie wniosku o wydanie paszportu, weryfikacja wniosku pod względem formalnym i przekazanie go do sekcji ewidencji, a potem wydanie gotowego dokumentu wnioskującemu. Po około pół roku służby ubezpieczony został skierowany na stanowisko obsługujące paszporty służbowe, gdzie przyjmował wnioski paszportowe i wydawał paszporty pracownikom wyjeżdżającym za granicę w celu służbowym. Następnie ubezpieczony przeszedł do sekcji realizacji dokumentów paszportowych, gdzie maszynowo wypełniał blankiety paszportów. Od dnia 1 lutego 1986 r. został mianowany referentem techniki operacyjnej Wydziału Paszportów. Przez cały okres służby ubezpieczony wykonywał czynności biurowe, nie miał uprawnień odnośnie rozpatrywania wniosków paszportowych, bowiem o wydaniu paszportu decydował wyłącznie naczelnik wydziału. Wydział, w którym służył ubezpieczony nie był wydziałem operacyjnym, a jego pracownicy nie stosowali żadnych środków przymusu bezpośredniego, nie mieli broni ani nawet munduru. Ubezpieczony nie był weryfikowany. Z dniem 1 sierpnia 1990 r. przeszedł do służby w Komendzie Wojewódzkiej Policji w L.. Postanowieniem Prezydenta RP z dnia 14 sierpnia 2012 r. ubezpieczony został odznaczony Medalem Srebrnym Za Długoletnią Służbę. Z dniem 20 czerwca 2013 r. ubezpieczony został zwolniony ze służby w Policji. Na dzień zwolnienia ze służby wysługa lat odwołującego się wynosiła 28 lat, 2 miesiące i 20 dni służby w Policji /MO/ oraz 4 lata okresów nieskładkowych przed służbą.

Dalej Sąd pierwszej instancji ustalił, że decyzją z dnia 4 lipca 2013 r. organ rentowy ustalił prawo ubezpieczonego do policyjnej renty inwalidzkiej z tytułu zaliczenia go do trzeciej grupy inwalidzkiej. Podstawę wymiaru świadczenia stanowiła kwota 6.650,36 złotych, a wysokość świadczenia 40% podstawy wymiaru. Z kolei, drugą decyzją wydaną dnia 4 lipca 2013 r. ustalono ubezpieczonemu prawo

do emerytury policyjnej od dnia 21 czerwca 2013 r., która wyniosła 75% podstawy wymiaru. Emerytura została podwyższona o 15% podstawy wymiaru z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą i po podwyższeniu emerytura wyniosła 80% podstawy wymiaru. Kolejną decyzją z dnia 3 czerwca 2014 r. w związku z przepisami ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy zaopatrzeniowej oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji o przebiegu służby z dnia 14 maja 2014 r., organ rentowy wydał decyzję o ponownym ustaleniu wysokości emerytury policyjnej odwołującego się. W stosunku do okresu służby ubezpieczonego w organach bezpieczeństwa państwa od 1 kwietnia 1985 r. do 31 lipca 1990 r. organ rentowy zastosował przelicznik 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok służby. W konsekwencji świadczenie wnioskodawcy wyniosło 65,90% podstawy wymiaru, ale ze względu na podwyższenie o 15% podstawy wymiaru z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wysokość emerytury nie zmieniła się i wyniosła 80% podstawy wymiaru. Ubezpieczony nie odwołał się od przedmiotowej decyzji. Po uwzględnieniu kolejnych waloryzacji zwaloryzowana podstawa wymiaru policyjnej emerytury odwołującego się wynosiła na dzień 1 marca 2017 r. 6.849,05 złotych, a wysokość świadczenia 5.479,24 złotych brutto.

Sąd Okręgowy wskazał, że organ rentowy dokonał ponownego ustalenia wysługi emerytalnej ubezpieczonego, przyjmując: - okres służby w Policji od 1 sierpnia 1990 r. do 20 czerwca 2013 r. w wymiarze 22 lata, 10 miesięcy i 20 dni; - okresy nieskładkowe przed służbą w wymiarze 4 lat; - okres służby na rzecz totalitarnego państwa /liczony po 0%/ od 1 kwietnia 1985 r. do 31 lipca 1990 r. w wymiarze 5 lat i 4 miesięcy. Informacja o przebiegu służby stała się podstawą do wydania obu zaskarżonych decyzji z dnia 10 lipca 2017 r. Ustalając wysokość świadczeń wnioskodawcy organ rentowy za okres wskazany w informacji przyjął 0% podstawy wymiaru.

Sąd pierwszej instancji podał, że art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy zawiera katalog enumeratywnie wymienionych cywilnych i wojskowych instytucji oraz formacji, w których służba pełniona od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. została określona jako pełniona na rzecz totalitarnego państwa. Jednakże, pomimo argumentacji Dyrektora ZER MSWiA o wykonywaniu przez S. S. służby na rzecz totalitarnego państwa, Sąd Okręgowy uznał, że

wymienione przez ustawodawcę w omawianym przepisie instytucje i przyporządkowanie ich do pojęcia „służby na rzecz totalitarnego państwa” nie jest wystarczające dla spełnienia przesłanki z art. 15c ust. 1 i 22a ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej. Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że dane zawarte w aktach osobowych ubezpieczonego, uzupełnione wiarygodnymi zeznaniami świadków oraz odwołującego się, nie pozwalają na przypisanie ubezpieczonemu wykonywania służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 1 kwietnia 1985r. do 31 lipca 1990r. Według tego Sądu brak jest jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, iż ubezpieczony w spornym okresie służby podejmował aktywne działania wywiadowcze i kontrwywiadowcze przeciwko ruchom demokratycznym i wolnościowym, godzące w fundamentalne prawa i wolności człowieka. Wskazał, że w aktach służby brak jest opisu, z którego wynikałoby, że w spornym okresie realizował obowiązki, które można by zestawić z metodami totalitarnymi, uderzającymi w podstawowe prawa i wolności. Podniósł też, że nie można również tracić z pola widzenia, iż ubezpieczony bez weryfikacji z dniem 1 sierpnia 1990 r. przeszedł do służby w Policji, którą z powodzeniem kontynuował aż do 2013 r., czyli przez ponad 22 lata służył już w „wolnej” Polsce jako wzorowy funkcjonariusz. Z tych względów Sąd Okręgowy uznał, że organ rentowy nie był uprawniony do obniżenia wysokości emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej odwołującego się, ponieważ nie wykazał, aby ubezpieczony pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, dlatego, na podstawie powołanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wywiódł pełnomocnik organu rentowego. Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 22 marca 2022 r., III AUa 763/21 w wyniku rozpoznania apelacji wniesionej przez pozwanego Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA w Warszawie od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 8 lipca 2021 r., sygn. akt VIII U 2143/20 w pkt 1. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołania; w pkt 2. zasądził od odwołującego się na rzecz organu rentowego tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego kwotę 240,00 złotych z odsetkami.

Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja organu rentowego jest zasadna. W świetle znowelizowanej ustawy zaopatrzeniowej ustalenie wysokości emerytury/renty

inwalidzkiej dla osoby pełniącej służbę na rzecz totalitarnego państwa następuje według reguł wskazanych w art. 15c/22a. Krąg tych osób objęty jest normą art. 13b tej ustawy. Norma ta stanowi, że za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje służbę od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. w wymienionych w niej cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach. Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym przedmiotową sprawę uznał, że przy tak skonstruowanej normie art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, dla przyjęcia, że dana osoba pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, wystarczające jest formalne wykazanie, że dana osoba pełniła służbę w jednej z enumeratywnie wymienionych w tym przepisie instytucji czy formacji, która została uznana przez ustawodawcę za służbę na rzecz totalitarnego państwa.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego powyższy podgląd skutkuje tym, że kryterium pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. w instytucjach i formacjach wymienionych w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej podlega oczywiście sądowej weryfikacji, ale jedynie w zakresie formalnej przynależności służby konkretnego funkcjonariusza do instytucji i formacji wymienionych w art. 13b tej ustawy. Wskazać bowiem należy, że w ustawie zaopatrzeniowej ustawodawca nie przewidział po stronie takiego funkcjonariusza uprawnienia do kwestionowania faktu pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa poprzez dowodzenie, że służba pełniona w tym czasie, we wskazanych w art. 13b instytucjach i formacjach, nie była służbą na rzecz totalitarnego państwa.

Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska Sądu Najwyższego zajętego w uchwale z dnia 16 września 2020 r. wydanej w sprawie III UZP 1/20, OSNP 2021 nr 3, poz. 28, w której Sąd ten zajął stanowisko, że fakt pełnienia „służby na rzecz totalitarnego państwa” w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. w instytucjach i formacjach wskazanych w art. 13b ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego /.../ oraz ich rodzin, wykazany w informacji IPN o przebiegu służby, może być kwestionowany przez ubezpieczonego poprzez dowodzenie, że służba pełniona w tym czasie nie była służbą na rzecz totalitarnego państwa, z pominięciem wskazanej w ustawie zaopatrzeniowej drogi pozwalającej na niestosowanie przepisów ustawy w odniesieniu do osób, które udowodnią, że przed rokiem 1990,

bez wiedzy przełożonych, podjęły współpracę i czynnie wspierały osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego. Sąd Apelacyjny nie zaaprobował takiej wykładni powyższego przepisu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, ponieważ jest to w istocie interpretacja contra legem, gdyż nadaje wskazanej normie treść sprzeczną z jej wyraźnym brzmieniem. Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że sąd stosując przepisy prawa z zakresu ubezpieczeń społecznych powinien je stosować ściśle, nie stosując wykładni celowościowej, funkcjonalnej lub aksjologicznej w opozycji do wykładni językowej, jeżeli ta ostatnia prowadzi do jednoznacznych rezultatów interpretacyjnych, a zatem nie można ich poddawać ani wykładni rozszerzającej, ani zwężającej, modyfikującej wyczerpująco i kazuistycznie określone przez ustawodawcę uprawnienia do świadczeń.

W opinii Sądu Apelacyjnego z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej wynika, że jedynym kryterium pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa jest fakt pełnienia służby w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. w wymienionych w tym przepisie jednostkach organizacyjnych będących częścią aparatu systemu policyjnego, na którym opierało się państwo totalitarne. Niezależnie od tego wskazać trzeba, że ustalanie przez Sąd pierwszej instancji tego co robił dany funkcjonariusz w czasie służby wyłącznie w oparciu o niekompletne jego akta osobowe /k. 64 akt sprawy - koperta z płytą CD z zapisem: Akta osobowe zawierają informację o wyłączeniu z nich wielu dokumentów, np. z Rozdziału III Przebieg pracy. Wyłączono liczne materiały od k. 18 do k. 56 w tym m.in. Zakres obowiązków - k. 0042na płycie CD/, zeznania samego zainteresowanego oraz lapidarne, ogólnikowe zeznania świadków, z pominięciem czynności faktycznie przypisanych tej służbie, a wynikających z obowiązujących wówczas przepisów - o czym poniżej, nie mieści się w ramach rzetelnego postępowania dowodowego. W tych okolicznościach rację ma Sąd Okręgowy stwierdzając, że w aktach służby brak jest opisu, z którego wynikałoby, że w spornym okresie ubezpieczony realizował obowiązki, które można by zestawzić z metodami totalitarnymi, uderzającymi w podstawowe prawa i wolności. Nie wiadomo tylko w oparciu o jaką podstawę prawną Sąd ten przyjął, że akta osobowe funkcjonariusza winny takie informacje, co do zasady, zawierać. W tych warunkach Sąd Apelacyjny przyjął, że do zastosowania art. 15c ust. 1, a w konsekwencji i ust. 3 oraz art. 22a ust. 1 i ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej przy wyliczeniu policyjnej

emerytury i policyjnej renty inwalidzkiej dla S. S. za wystarczający należy uznać sam fakt pełnienia służby w instytucjach i formacjach wskazanych w art. 13b, natomiast prawnie obojętny jest rzeczywisty charakter zadań i obowiązków funkcjonariusza realizowanych w tych instytucjach i formacjach.

Na marginesie Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd Okręgowy, koncentrując się na czynnościach wykonywanych przez ubezpieczonego w spornym okresie czasu, w ogóle nie pochylił się nad rzeczywistymi zadaniami pracy operacyjnej Wydziału Paszportów MSW. Tymczasem określone one były w instrukcji stanowiącej załącznik do Zarządzenia Nr 001/80 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 10 stycznia 1980 r. w sprawie zasad i organizacji pracy operacyjnej Biura Paszportów MSW i wydziałów paszportów komend wojewódzkich Milicji Obywatelskiej. Jak wynika z dokonanych przez Sąd Apelacyjny ustaleń faktycznych, ubezpieczony taką pracę wykonywał, a rozkazem nr 0129 z dnia 6 marca 1986 r. powołany został na stanowisko referenta techniki operacyjnego tego wydziału. Zakres czynności wnioskodawcy zakreślony był zakresem jego obowiązków, którego w jego aktach osobowych brak. W tych okolicznościach ustalanie czynności wykonywanych przez wnioskodawcę w oderwaniu od ww. instrukcji nie może być uznane za rzetelne poprowadzenie postępowania dowodowego. Sąd Okręgowy dokonał bowiem tych ustaleń z całkowitym pominięciem czynności operacyjno-technicznych niezbędnych w działalności Służby Bezpieczeństwa wykonywanych przez odpowiedniki terenowe jednostek organizacyjnych MSW, enumeratywnie wymienione w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej.

Ubezpieczony wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie, zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając naruszenie:

1. art. 15c i art. 22a w zw. z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej oraz art. 2 ust. 1 i ust. 4 ustawy zmieniającej, poprzez ich niezastosowanie w sytuacji gdy bezspornymi były obowiązki i czynności jakie wykonywał odwołujący, tym samym bezspornym było iż odwołujący nie pełnił służby na rzecz totalitarnego państwa zdefiniowanej w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, a w związku z tym nie zostały spełnione przesłanki warunkujące ponowne przeliczenie jego świadczenia z zabezpieczenia społecznego służb mundurowych;

2. art. 15c ust. 1 pkt 1 oraz 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej poprzez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów w sytuacji, gdy materiał dowodowy nie dawał podstaw do uznania służby skarżącego w Wydziale Paszportów WUSW w Lublinie za służbę na rzecz totalitarnego państw w rozumienia art. 13b ustawy zaopatrzeniowej;

3. art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej poprzez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów w sytuacji, w której służba skarżącego w Wydziale Paszportów WUSW w Lublinie przed dniem 31 lipca 1990 r. była stosunkowo krótkotrwała i nie nabył on w tym okresie uprawnień do świadczeń z zaopatrzenia społecznego;

4. art. 15c i art. 22a ustawy zaopatrzeniowej poprzez ich błędną wykładnię i zastosowanie, a tym samym błędne ustalanie wysokości policyjnej emerytury oraz pominięcie ustalenia policyjnej renty inwalidzkiej w stosunku do byłego funkcjonariusza pełniącego służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, co skutkowało pozbawieniem odwołującego prawa do świadczenia z tytułu grupy inwalidzkiej powstałej w związku ze służbą;

5. art. 2, art. 7, art. 8, art. 178 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 15c, art. 22a oraz art. 13b ustawy zaopatrzeniowej poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i wydanie orzeczenia z pominięciem obowiązujących przepisów prawa, wskazujących na konieczność oceny realizowanych obowiązków w każdej sprawie indywidualnie na podstawie przedstawionych dowodów w sprawie;

6. art. 30 oraz art. 47 Konstytucji RP w zw. z art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i wydanie wyroku na podstawie sprzecznego z prawem do prywatności i poszanowania życia rodzinnego, prawem do czci, dobrego imienia przyjęcie, że służba skarżącego - wykonywane przez niego czynności - można uznać za sprzeczne z prawem czynności na rzecz państwa totalitarnego, które wykonywali tylko niektórzy, a nie wszyscy funkcjonariusze, co skutkowało krzywdzącym przyjęciem, że dopuszczał się wykonywania godnych potępienia czynności;

7. art. 13b ust. 1 pkt 5 lit. „b” tiret 3 ustawy zaopatrzeniowej poprzez niewłaściwe zastosowanie tego przepisu do bezspornego stanu faktycznego z którego wynikało, że skarżący nie dokonywał czynności naruszających podstawowe

prawa i wolności człowieka oraz nie wykonywał zadań, które godziłyby w prawa i wolności obywateli;

8. art. 13b ustawy zaopatrzeniowej poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji wprowadzenie do zawartej w tym artykule definicji "służby na rzecz totalitarnego państwa" przesłanek z tego przepisu niewynikających tj. wykonywania obowiązków służbowych z zaangażowaniem (str. 23 uzasadnienia wyroku), pomysłowości i inicjatywy pracownika oraz oceny pracownika jako wyróżniającego się w danym Wydziale, co w konsekwencji prowadzi do nieuzasadnionego, kuriozalnego i sprzecznego z jednoznacznym, literalnym brzmieniem tego przepisu uznania dobrego i rzetelnego pracownika za wykonującego służbę na rzecz państwa totalitarnego, podczas gdy do oceny czy do takiej pracy doszło niezbędne jest ustalenie konkretnych podejmowanych czynności operacyjno-technicznych na rzecz totalitarnego państwa;

9. art. 13b ustawy zaopatrzeniowej poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe uznanie, że definicja "służby na rzecz totalitarnego państwa" zawarta w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej łączy służbę z samym podjęciem służby w instytucjach i formacjach w tym przepisie wymienionych, a co za tym idzie przepis ten wprowadza domniemanie pełnienia służby na rzecz państwa totalitarnego, podczas gdy powinno być ono oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka;

10. art. 45 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 i 2 Konstytucji RP oraz art. 42 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 6 ust. 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności polegające na zastosowaniu represji bez wykazywania winy indywidualnej i odwróceniu w ten sposób zasady domniemania niewinności przez uznanie przez sąd drugiej instancji, że brak dowodów na służbę na rzecz państwa totalitarnego jest równoznaczne z tą służbą;

11. art. 2 Konstytucji RP poprzez jego niezastosowanie, polegające na arbitralnym obniżeniu przysługującego ubezpieczonemu świadczenia emerytalnego, już przyznanego decyzją, co narusza zasadę ochrony praw nabytych i zasadę sprawiedliwości społecznej, a także zasadę zaufania obywatela do Państwa i

tworzonego przez nie prawa i zasadę niedziałania prawa wstecz, wynikające z zasady demokratycznego państwa prawnego;

12. art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 67 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz w zw. z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności i art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i wydanie wyroku naruszającego prawo do zabezpieczenia społecznego skarżącego oraz zasadę proporcjonalności przy ochronie prawa własności, naruszenie praw majątkowych skarżącego i prawa do poszanowania mienia;

13. art. 233 k.p.c. w zw. z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, a w związku z tym bezpodstawne uznanie przez sąd drugiej instancji, iż służba odwołującego się stanowi "służbę na rzecz totalitarnego państwa" w rozumieniu ustawy zaopatrzeniowej,

14. art. 233 § 1 w zw. z art. 252 k.p.c., które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia, polegające na niezakwestionowaniu przez Sąd oświadczenia IPN, pomimo udowodnienia przez odwołującego się okoliczności przeciwnych,

15. art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. w zw. z art. 13b i art. 15c i art. 22a ustawy zaopatrzeniowej poprzez bezpodstawne uznanie, iż odwołujący nie przedstawił dowodów, które obalałyby domniemanie wynikające z informacji IPN o przebiegu służby, podczas gdy brak jest w materiale dowodowym dowodów na podejmowanie jakichkolwiek czynności o charakterze operacyjno-technicznym na rzecz państwa totalitarnego;

16. art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. w zw. z art. 22a ustawy zaopatrzeniowej poprzez pominięcie i przemilczenie faktu przysługującego ubezpieczonemu podwyższenia świadczenia emerytalnego o świadczenie z tytułu inwalidztwa w wysokości 15% świadczenia;

17. art. 379 pkt 4 k.p.c. poprzez rozpoznanie sprawy w niewłaściwym składzie sądu przy udziale osoby powołanej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, podczas gdy skład taki był sprzeczny z przepisami prawa wobec

naruszenia przez ten skład standardu niezawisłości i bezstronności w sprawach dotyczących decyzji o obniżeniu świadczenia emerytalnego na podstawie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się zasadna, choć nie wszystkie podniesione w niej zarzuty zasługiwały na uwzględnienie.

Na wstępie należy przypomnieć, że w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka (uchwała składu siedmiu sędziów z 16 września 2020 r., III UZP 1/20, OSNP 2021 nr 3, poz. 28). W wyroku z 18 kwietnia 2023 r., I USKP 40/22 (OSNP 2023 nr 11, poz. 126), Sąd Najwyższy wyjaśnił dodatkowo, że nie można zaaprobować stanowiska, że w każdym przypadku kryterium pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa określone w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej spełnione jest już tylko w przypadku formalnej przynależności do wymienionych w nim służb. Jednakże, określenie formacji/instytucji (z uwzględnieniem jednostek wymienionych w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej) ma istotne znaczenie z uwagi na to, że zakres i przedmiot ich działalności może *prima facie* potwierdzać, iż były one bezpośrednio ukierunkowane na realizowanie charakterystycznych dla ustroju totalitarnego zadań i funkcji i takie zadania wykonywali wszyscy - bez wyjątku - funkcjonariusze służący w danej jednostce organizacyjnej, stanowiący jej strukturę, bez której niemożliwe byłoby wykonywanie przypisanych tej jednostce zadań. Dlatego w wyroku Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2024 r., III USKP 102/23 (LEX nr 3652059) wyrażono pogląd, że nawet brak po stronie ubezpieczonego indywidualnych działań bezpośrednio zmierzających do naruszania podstawowych praw i wolności człowieka, samoistnie nie wyklucza kwalifikacji jego służby jako służby na rzecz państwa totalitarnego. Skoro art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej łączy służbę na rzecz totalitarnego państwa z samym podjęciem służby w instytucjach i formacjach

w tym przepisie wymienionych, to istnieje domniemanie faktyczne (wynikające z informacji o przebiegu służby potwierdzającej służbę w tych jednostkach), że służba w nich była służbą na rzecz totalitarnego państwa. Domniemanie to może być obalone w procesie cywilnym przez ubezpieczonego. Nie jest jednak tak, że to na organie rentowym ciąży obowiązek udowodnienia (art. 6 k.c. w związku z art. 232 zdanie pierwsze k.p.c.), że dany funkcjonariusz uczestniczył w łamaniu praw człowieka i obywatela. Gdy ustalenia faktyczne postępowania sądowego potwierdzą służbę w instytucjach i formacjach wymienionych w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, to ciężar dowodu przechodzi na ubezpieczonego (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 30 listopada 2023 r., III USKP 65/23, OSNP 2024 nr 6, poz. 67).

Sąd Najwyższy wypracował również linię orzecniczą, zgodnie z którą art. 15c ust. 3 oraz art. 22a ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej są sprzeczne z licznymi postanowieniami Konstytucji RP, sądy powszechne są w konsekwencji zobowiązane do niezastosowania tych przepisów, zaś oparcie się na nich przez Sąd drugiej instancji prowadzi do uwzględnienia skargi kasacyjnej odwołującego się funkcjonariusza policji (zamiast wielu zob. wyrok Sądu Najwyższego z 4 czerwca 2024 r., III USKP 72/23, LEX nr 3722751, i powołane tam orzecznictwo oraz argumentację). Wspomniana linia orzecnicza została zapoczątkowana wyrokiem z 16 marca 2022 r., II USKP 120/22 (OSNP 2023 nr 9, poz. 104), w którym wyjaśniono, że prawodawca wprowadził do ustawy zaopatrzeniowej dwa mechanizmy korygujące wysokość emerytur funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa. Pierwszy z nich „zeruje” kwalifikowane lata służby, drugi zaś obniża wysokość świadczenia do przeciętnej emerytury przysługującej w powszechnym systemie ubezpieczenia. W odniesieniu do pierwszego z wymienionych mechanizmów Sąd Najwyższy przyjął, że „wyzerowanie lat służby” (art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej) jest środkiem proporcjonalnym w stosunku do funkcjonariuszy, których lata służby przypadły przed zmianami zapoczątkowanymi w 1989 r. Rozwiązanie to nie pozostaje w sprzeczności z przepisami Konstytucji RP. „Wyzerowanie” lat służby na rzecz totalitarnego państwa sprawia, że każdy jej rok traktowany jest jako nieistniejący, co w konsekwencji powoduje, że im dłuższa była taka służba w trakcie kariery zawodowej odwołującego się funkcjonariusza, tym bardziej wysokość świadczenia - należnego mu po nowelizacji ustawy

zaopatrzeniowej - zbliża się do wysokości najniższej emerytury gwarantowanej przez art. 18 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej. „Wyzerowanie” lat służby godzi w funkcjonariuszy, których lata służby przypadają przed zmianami zapoczątkowanymi w 1989 r. Dotkliwość tego rozwiązania jest proporcjonalna i w niewielkim stopniu dotyka osób, które tylko kilka lat służyły w PRL. W rezultacie, rozwiązanie to nadaje się do osiągnięcia celu zakładanego przez ustawodawcę: skutecznie obniża emerytury „osób służących na rzecz totalitarnego państwa”. Sąd Najwyższy uwzględnił również, że analogiczne do art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej rozwiązanie (obniżające przelicznik służby z 2,6 do 0,7 podstawy wymiaru) zostało już wcześniej wprowadzone do ustawy zaopatrzeniowej (art. 15b) a Trybunał Konstytucyjny uznał je za zgodne z Konstytucją RP (zob. wyrok z 24 lutego 2010 r., K 6/09, OTK-A 2010 nr 2, poz. 15 oraz z 11 stycznia 2012 r., K 36/09, OTK-A 2012 nr 1, poz. 3). Dlatego według Sądu Najwyższego krytyczna ocena art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej nie prowadzi do uznania jego niezgodności z Konstytucją RP, gdyż nie ma możliwości jednoznacznego zakwalifikowania tego przepisu jako pozostającego w opozycji do wzorców wynikających z Konstytucji RP, zwłaszcza jej art. 2.

Natomiast w odniesieniu do drugiego z wymienionych mechanizmów Sąd Najwyższy uznał, że art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej obniża wysokość świadczeń tych funkcjonariuszy, którzy od 1990 r. służyli wolnej Polsce. Służba taka nie może być traktowana jako służba na rzecz totalitarnego państwa. W tej sytuacji zastosowanie w stosunku do takich funkcjonariuszy art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej i obniżenie świadczenia należnego funkcjonariuszowi do pułapu przeciętnej emerytury, gdy wysokość „ponad” ten wskaźnik została wypracowana po 1990 r.: a) w sposób oczywisty narusza art. 32 ust. 1 ust. 2 Konstytucji RP; b) godzi w art. 64 ust. 1, 2 i 3 Konstytucji RP; c) narusza prawo do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP; d) narusza art. 2 Konstytucji RP. Przemawia to za odmową zastosowania art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 2023 r., I USKP 63/22, OSNP 2024 nr 1, poz. 9 oraz z 24 maja 2023 r., II USKP 40/23, LEX nr 3568174). Akceptując odmowę zastosowania art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej jako wyrażającego normę sprzeczną z Konstytucją RP, w

szczegółności przyjmującą sankcję o charakterze nieproporcjonalnym, należy również zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 12 ust. 1 tej ustawy, emerytura policyjna przysługuje funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby, który w dniu zwolnienia posiada 15 lat służby w Policji, wliczając w to okresy równorzędne, wymienione w art. 13 tej ustawy. Oznacza to, że podstawowego przywileju emerytalnego polegającego na możliwości przejścia na emeryturę po 15 latach służby ze świadczeniem wynoszącym co najmniej 40% podstawy jego wymiaru skarżący nie nabył z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa, lecz z tytułu służby pełnionej w demokratycznym państwie prawa. Niewątpliwie za przywilej należy uznać regulację polegającą na tym, że emerytura funkcjonariusza wzrasta o 2,6% podstawy wymiaru za każdy dalszy rok służby (art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy). Celem nowelizacji z 2016 r. było zniesienie tego przywileju i przyjęcie za okresy służby na rzecz totalitarnego państwa 0% podstawy wymiaru, co jest zgodne z celem ustawy wyrażającym się w pozbawieniu przywilejów nabytych z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa. Natomiast mechanizm określony w art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej w istocie niweczy uprawnienie funkcjonariusza do obliczenia wysokości emerytury według wskaźnika podstawy wymiaru 1,3% lub 2,6% za okresy służby niebędące służbą na rzecz totalitarnego państwa.

W dalszej kolejności Sąd Najwyższy przyjął, w odniesieniu do prawa do renty policyjnej, zastosowanie art. 22a ustawy zaopatrzeniowej jest sprzeczne z powołanymi wyżej postanowieniami Konstytucji RP w przypadku obliczenia wysokości policyjnej renty inwalidzkiej na podstawie tego przepisu, gdy w sprawie nie ustalono, by prawo do renty zostało nabyte z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa (zob. również wyrok Sądu Najwyższego z 13 lutego 2024 r., I USKP 110/23, niepublikowany).

W dalszej kolejności należy zwrócić uwagę, że w przypadku ponownego obniżenia wysokości świadczeń emerytalno-rentowych byłym funkcjonariuszom służb bezpieczeństwa komunistycznego państwa, należy zawsze dokonać oceny proporcjonalności takiej redukcji. Zwrócono na to uwagę w wyroku z 9 czerwca 2022 r., III USKP 145/21 (OSNP 2022 nr 11, poz. 113), odwołując się do testu proporcjonalności przeprowadzonego przez ETPCz w sprawie Cichopek (skarga nr 15189/10, A. C. przeciwko Polsce). Oznacza to, że w sprawach z odwołania od

decyzji organu rentowego obniżających świadczenia byłym funkcjonariuszom służb bezpieczeństwa PRL, respektowanie EKPC wymaga od sądów odniesienia się do poszczególnych elementów testu proporcjonalności, jaki został przeprowadzony przez sam ETPCz na użytek oceny, czy ponowna obniżka świadczeń wprowadzona w 2017 r. była zgodna z Konwencją.

Przypomnieć należy, że w sprawie III USKP 145/21 Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że z wyroku ETPCz wynika konieczność uwzględnienia następujących okoliczności. Po pierwsze, zmiana wysokości świadczeń nie może naruszać samej istoty prawa do świadczenia z systemu ubezpieczeń społecznych. Po drugie, adresat regulacji obniżającej świadczenia nie może być nieproporcjonalnie i nadmiernie obciążony, co wymaga uwzględniania konkretnych okoliczności i osobistej sytuacji skarżącego. Z powyższego wynika, że ocena proporcjonalności interwencji prawodawcy w sferę ukształtowanych już uprawnień osób pobierających świadczenia z systemu ubezpieczeń społecznych jest w wysokim stopniu zindywidualizowana. Utrudnia to sformułowanie przez Sąd Najwyższy swoistych wytycznych, według których należy oceniać proporcjonalność obniżki świadczeń przysługujących byłym funkcjonariuszom służby bezpieczeństwa, tym bardziej że stosowanie zasady proporcjonalności wymaga zawsze odniesienia się do sytuacji konkretnego ubezpieczonego. Próbując maksymalnie zobiektywizować proces stosowania zasady proporcjonalności, zdaniem Sądu Najwyższego konieczne jest rozważenie relacji zachodzących między następującymi wartościami: 1) wysokością najniższej emerytury (renty) z systemu powszechnego (jako systemu referencyjnego niezawierającego elementów składających się na przywileje z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa); 2) wysokością miesięcznej kwoty przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej, dalej jako przeciętna emerytura); 3) wysokością redukcji świadczenia na podstawie ustawy z 2009 r.; 4) wysokością świadczenia wypłacanego odwołującemu się przed wejściem w życie ustawy nowelizującej; 5) wysokością świadczenia ustalonego w decyzji organu rentowego wydanej na podstawie ustawy nowelizującej. Należy zwrócić uwagę, że w sprawie Cichopek, nie stwierdzając naruszenia Konwencji, ETPCz uwzględnił, iż obniżka świadczeń

wprowadzona w 2009 r. nie przekroczyła 25-30% a średnie świadczenia wypłacane po tej redukcji pozostawały co do zasady nadal powyżej poziomu przeciętnego świadczenia z systemu powszechnego. Uwagę zwraca również, że w wyroku III USKP 145/21 pośrednio zaakceptowano argumentację Sądu drugiej instancji, zgodnie z którą obniżenie świadczenia rentowego w tamtej sprawie nastąpiło z naruszeniem konstytucyjnej zasady proporcjonalności, ponieważ ustalona na nowo renta rodzinna była ponad dwukrotnie mniejsza od dotychczas pobieranej oraz była niższa od kwoty przeciętnej emerytury z systemu powszechnego.

Uwzględniając cel ustawy nowelizującej (eliminacja utrzymującego się po realizacji ustawy z 2009 r. uprzywilejowania emerytalno-rentowego byłych funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa) oraz istotę prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego, Sąd Najwyższy stwierdził w wyroku z 18 września 2024 r., I USKP 58/24, że niewątpliwie nieproporcjonalne byłoby ponowne ustalenie wysokości świadczenia na poziomie poniżej emerytury minimalnej z systemu powszechnego. Ustawodawca uniknął jednak naruszenia istoty prawa do ubezpieczenia społecznego, przewidując stosowny mechanizm korygujący (art. 18 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej). Z kolei obniżenie wysokości świadczenia do poziomu odpowiadającego wysokości średniego świadczenia z systemu powszechnego realizuje cel ustawodawcy krajowego zaakceptowany przez ETPCz (eliminacja niezasadnie nabytych przywilejów emerytalnych). Nie wyklucza to stwierdzenia przez sąd powszechny – po uwzględnieniu sytuacji osobistej i okoliczności sprawy dotyczącej konkretnego ubezpieczonego – że ponowne obniżenie świadczenia do poziomu przeciętnego świadczenia z systemu powszechnego stanowi nieproporcjonalną ingerencję w sferę uprawnień majątkowych byłego funkcjonariusza, zwłaszcza gdy procentowa skala obniżki świadczenia będzie tak znacząca, jak w sprawie III USKP 145/21. Natomiast ustalenie wysokości świadczenia w kwocie znajdującej się między wysokością minimalnego świadczenia z systemu powszechnego a wysokością przeciętnego świadczenia z tego systemu może budzić poważne zastrzeżenia z punktu widzenia proporcjonalności między celem przyświecającym ustawodawcy (eliminacja niesłusznie nabytych przywilejów emerytalnych) a wybranym rozwiązaniem, w którym wysokość ponownie obliczanego świadczenia nie może być niższa od emerytury (renty) minimalnej i

wyższa od przeciętnej emerytury. Ocena proporcjonalności takiej redukcji wysokości świadczenia zależna jest w tej sytuacji od okoliczności danej pracy, w tym analizy specyfiki służby na rzecz totalitarnego państwa, zarówno w wymiarze instytucjonalnym (jaka jednostka, o jakich zadaniach), funkcyjnym (stanowisko i zakres wykonywanych czynności) jak również sposobu wykonywania zadań przez konkretnego funkcjonariusza i przebiegu jego kariery.

Odnosząc powyższe zapatrywania do okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, Sąd Najwyższy stwierdza co następuje. Po pierwsze, Sąd drugiej instancji nie naruszył przepisów prawa materialnego i procesowego powołanych w skardze kasacyjnych (obejmujące swym zakresem art. 15c ust. 1 z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, art. 2, art. 7, art. 8, art. 178 ust. 1, art. 30 oraz art. 47 Konstytucji RP w zw. z art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, art. 45 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 i 2 Konstytucji RP oraz art. 42 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 6 ust. 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz art. 233 k.p.c.; art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c.), kwalifikując okres służby odwołującego się w Wydziale Paszportowym jako okres służby na rzecz totalitarnego państwa, co znajduje potwierdzenie w dotychczasowej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego w odniesieniu do tej jednostki organizacyjnej (wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 4 czerwca 2024 r. III USKP 72/23, LEX nr 3722751; 22 maja 2024 r. III USKP 19/23, niepubl.; 10 lipca 2024 r. I USKP 124/23, niepubl.; postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia: 26 kwietnia 2023 r. III USK 303/22, LEX nr 3602786; 13 grudnia 2023 r., III USK 21/23, LEX nr 3667204). Przykładowo w wyroku z dnia 10 lipca 2024 r. I USKP 15/24 (niepubl.) Sąd Najwyższy uznał, że służba w Wydziale Paszportowym wypełnia kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” w rozumieniu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, nawet mimo braku po stronie funkcjonariusza indywidualnych działań bezpośrednio zmierzających do naruszania podstawowych praw i wolności człowieka, co znalazło potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Naruszanie podstawowych praw i wolności człowieka jest wypadkową działań „instytucjonalnych” oraz „indywidualnych”, zaś „totalitaryzm” jako cecha określonego państwa jest wypadkową indywidualnych działań łamiących podstawowe prawa i wolności, ale również realizuje się w „kooperatywnych działaniach” ludzi skupionych w instytucjach, których zadaniem jest ograniczanie

praw i wolności obywateli. Sąd Najwyższy nie ma wątpliwości, że Wydziały Paszportowe nie bez powodu były nadzorowane przez służbę bezpieczeństwa. Realizowane w tych wydziałach zadania w sposób bezpośredni, dotkliwy i instrumentalny sprowadzały się do ograniczania podstawowych praw i wolności człowieka. Z utrwalonego stanowiska Sądu Najwyższego wynika, że istotne znaczenie ma zakres i przedmiot działalności jednostek wymienionych w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, który może potwierdzać, że były one bezpośrednio ukierunkowane na realizowanie charakterystycznych dla ustroju totalitarnego zadań i funkcji i takie zadania wykonywali wszyscy - bez wyjątku - funkcjonariusze służący w danej jednostce organizacyjnej, którzy stanowili jej strukturę, bez której niemożliwe byłoby wykonywanie przypisanych tej jednostce zadań.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny w Lublinie mógł zastosować art. 15c ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej do okresu służby w latach 1985-1990 i w tym zakresie skarga kasacyjna odwołującego się została oddalona. Po drugie, Sąd drugiej instancji naruszył w postaci naruszenia art. 15c ust. 3, art. 22a ustawy zaopatrzeniowej, art. 2, art. 7, art. 8, art. 178 ust. 1 Konstytucji RP; art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 67 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz w zw. z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności i art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w zakresie w jakim obniżył wysokość emerytury odwołującego, który nabył prawo do emerytury z tytułu służby w Policji od 1990 r. Po trzecie, Sąd drugiej instancji naruszył art. 22a ustawy zaopatrzeniowej, ponieważ obniżył wysokość świadczenia rentowego nie ustaliwszy uprzednio, że odwołujący się stał się niezdolny do pracy z przyczyn powstałych w okresie służby na rzecz totalitarnego państwa.

Sąd Najwyższy nie miał podstaw do stwierdzenia nieważności postępowania przed Sądem drugiej instancji. W ślad za argumentacją przedstawioną w uzasadnieniu wyroku z 22 maja 2024 r., III USKP 78/23, przypomnieć należy, że ocena wystąpienia sprzeczności składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c., gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw,

wymaga prowadzenia ustaleń według kryteriów określonych w uzasadnieniu uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNC 2020 Nr 4, poz. 34). Samo powołanie sędziego sądu powszechnego na wniosek aktualnie funkcjonującej Krajowej Rady Sądownictwa nie jest okolicznością, która samodzielnie może prowadzić do przyjęcia, że postępowanie z udziałem takiego sędziego jest dotknięte nieważnością w rozumieniu art. 379 § 4 k.p.c. Skarżący nie przedstawił natomiast takich okoliczności, które poza powołaniem sędziego Sądu Apelacyjnego Jerzego Antoniego Siekluckiego przez Krajową Radę Sądownictwa po zmianach ustawowych, o których mowa w uchwale BSA I-4110-1/20, mogłyby prowadzić do stwierdzenia, że przy orzekaniu w niniejszej sprawie doszło do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowiek.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[a.ł.]